

**Муниципальное казенное общеобразовательное учреждение
«Паспартинская средняя общеобразовательная школа имени А.Г.Калкина»**

Рассмотрено на заседании школьного методического объединения начальных классов Протокол №1 от «29» августа 2025 года. Руководитель ШМО <u>Кадрanova В.И.</u>	Согласовано: заместитель директора по УВР <u>Уханова Л.В.</u> «29» августа 2025 года	Утверждено директор школы <u>Байкигитов А.В.</u> Приказ № 85 от «30» августа 2025 года
--	--	---

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
(ID 9212707)**

**по алтайскому языку
(родной (алтайский) язык)
для 4 класса**

Составитель программы:
учитель начальных классов
Кендиенова С.А.

с. Паспарга, 2025 г.

Жартамал сөс

Алтай тилле 4-чи класста иштеер программа муниципал бюджет үредү тзөмөл "Улаганнын баштамы уредулу школынын" баштамы класстардын текши үредүлик программазына ла К.К.Пиянтинованын, Н.Б.Тайборинанын "Алтай тилле иштеер программалар" (1-4 класстар) деп программазына тайанып тургузылган. (Горно - Алтайск, 2012j)

Тузаланар бичиктер:

1. Үредү бичик. "Алтай тил" 4 класс. Тургузаачылары: А.В.Белякова, К.К.Пиянтинова. Горно- Алтайск, 2016 j.
2. "Алтай тилле иштеер программалар" (1-4 класстар) К.К.Пиянтинованын, Н.Б.Тайборинанын Горно- Алтайск, 2012 j.

Программа «Алтай тил» деп предметтин аргаларыла «Филология» ууламжынын үредүлү тос задачаларын бүдүрерине ууландырылган. Программада алтай тилди систематический курсынын тургузылган аайы:

- тилдин системазы (лингвистика билгирлердин тзөлгөзи): лексика, эрмек-куучыннын табыштары ла орфоэпия, графика, (сөстин бүдүми (морфемика), грамматика (морфология ла синтаксис);
- чын бичири ле токтой түжер темдектер (пунктуация);
- эрмек-куучынды таскадары.

Баштамы школдын алдында турган **тос амадулар:**

- оогош класстардын үренчиктеринин граждан ла көгүс көрүмунин тзөлгөзин тзөп тындыдары;
- үренерге керектү ишти ле бойын бойы башкарып билеринин тзөлгөзин тзөөри;
- үренчиктердин көгүс санаазын өскүрери ле жакшы кылык-жанга таскадары.

Төрөл тилин баштамы шкодо үредеринин задачалары:

- үренчиктерди тил билимнин тос ондомолдорула таныштыралы ла шүүп сананарына үредип-таскадары;
- үренчиктердин коммуникатив билгирлерин: оос ло бичиир эрмек-куучынын жарандыралы, диалог, монологло тузаланарына таскадары;
- жастыра жок бичиирине керектү билгирлер берери.

Тос задачалар:

- Россияда көп тилдер ле культуралар бой-бойлорула колбулу, ол ок өйдө кажы ла албатынын тили — ол онын ук албаты

болгонынын төзөлгөзи деп ондомолло таныштырары;

- оос ло бичиир диалог ло монолог эрмек-куучынын жарандыраары;

- коммуникатив билгирлерин жарандыраары; уренчиктердин ич-санаазын, јакшыны, јарашты сезерине, оны баалап билерине таскадары;

- јайаан јайалталарына өзүм берери.

Ўредүннн төс планында предметтин јери.

Муниципал бюджет ўредў төзөмөл "Паспартанын орто ўредўлў школынын" ўредўлик планы аайынча, алтай тилди ўренерине јылына 4 класста 102 час берилет, недеде- 3 частаң.

Алтай тилди ўренгенинин ўренчиктин бойынын (личностный), метапредметный, предметти ўренгенинин турулталары.

Программа баштамы школды божодып јаткан ўренчиктер личностный, метапредметный ла предметный турулталарга јединерин јеткилдейт.

Ўренчиктин бойынын (личностный) турулталары:

1. Бойынын Төрөлиле, албатызыла, Россиянын тўўкизиле оморкоор кўўн-санаа таскадары; бойынын албатызын, угын билери, Россияда башка-башка ук албатыларды баалаары; эбире улуска, телекейге ачык кўўндў, јакшы ла јаманды ылгап билер кижн таскадары.

2. Эбире телекей ар-буткенле, албатыларла, омордын культураларыла, кудай јаныла бирлик колбуда турганын айлаар корум таскадары.

3. Ёскө албатылардын тўўкизин, культуразын, оскө кижинин санаа-шуултезин тооп јурерине таскадары.

4. Ёзўп, кубулып јаткан телекейде (јурумде) јылыйбай, ого уренижип темигерине керекту билгирлер таскадары.

5. Уренип турган кижн эл-јоннын алдында каруулу, некелтелу деп билери ле јурумде уреду алар иштин учурын, уреду онын бойына не керектузин аайлаары, оныла башкарынары.

6. Якшы кылык-јаннын ээжи-некелтелерин ле јурумде ончо улус тен, јайым дегенин аайлаганы аайынча, бойын бойы башкарага, бойынын кылык-јаны учун каруулу болорына таскадары.

7. Якшыга тартылар, јакшыны баалаар, сезер куун таскадары.

8. Јаан улусла, кураа балдарла кожо нак иштер, ачынышту айалга төзөбөс, блаашту керекти токыналу јартап ийер билгир таскадары.

9. Ак-чек јурер, эдинер-тудунар не-немени, когус байлыкты сезер, чеберлеер куун таскадары.

Метапредметный турулталар:

1. Уредулу иштин амадузын, задачаларын бойына алынар ла ого јединерге болушту эп-арганы таап билерине таскадары.

2. Ыредүлү ишти онын задачазын, будурер айалгазын ајарып, пландаар, шиндеер ле турултазын корор билгирлерге таскадары, болушту аргаларды талдап билери.

3. Јетируни эдеринде темдек-символдорды тузаланары.

4. Коммуникатив ле билгир аларынын задачаларын будуреринде эрмек-куучыннын эп-аргаларын ла аргаларды эрчимду тузаланары.

5. Керекту јетируни табарга, јуурга, шиндеерге, бириктире коруп, керектузин талдап, келиштире јазап, белетеерге бар аргаларды (справочниктерди) тузаланып билери.

6. Бичилген марыла, жанрыла башка тексттерди тургузылган амаду, задачалары аайынча когуске алынып кычыларына темигери; бойынын айдарга турганын эрмек-куучыннын задачазына келиштире јарт тургузар ла тексттерди оосло, бичип тургузарына таскаары.

7. Логический действиелерле тузаланып билери: тундештирери, шиндеери, бириктире корори, топ шуулте чыгарары, будум темдектери аайынча болиири, не неден улам (ненин учун) болгонынын шылтагын табары, шуури, таныш ондомолдорго кожоры.

8. Диалогты откурип ле куучындажып турган кижини угуп билери.

9. Текши амаду тургузып ла ого јединер аргаларды темдектеп билери; бирлик иште кем нени эдерин улежип, јартажып

јоптожори; бой-бойынын эткенин шиндеп билери, бойынын кылык-јанын ла оско улустыйын коруп билери.

10. Јоп эмес сурактардын аайына токыналу, эки јанынын јилбулерин ајарып чыгары.

11. «Алтай тил» деп предметтин уренер материалы ажыра эбире јурумде одуп турган кубулталар, процесстер, не-неме керегинде бойынын озумине келиштире билери.

12. Алтай тилле уренер материал аайынча баштамы школдо бичиктерле, оско до јетиру алар аргаларла (онойдо ок уредулу модельдерле) иштеп билери.

Предметти ўренеринин турулталары:

1. Россия коп тилдердин ла культуралардын орооны деп билип алары; тил — албаты бойын албаты деп сезеринин тозолгози деп билери.

2. Тил — албатынын национальный культуразы ла улус бой-бойыла куучындажар арга деп аайлаары; орус тил Россия Федерациянын эл-тергеелик тили, башка-башка ук албатылардын бой-бойыла куучындажар аргазы деп билери.

3. Оос ло бичиир јакшы эрмек-куучын кижинин текши культуразынын ла гражданский позициязынын коргузузи деп билери.

4. Алтай тилдин ээжи — некелтелериле (орфоэпиянын, лексиканын, грамматиканын, орфография, пунктуациянын), эрмек-куучыннын этикет ээжилериле танышкан кеминче тузаланып билери.

5. Куучыннын амадузын, задачаларын, тузаланар аргаларын ла айлгаларын ылгаштырып билер ле јаан эмес монолог эмезе текст тургусканда, коммуникатив задачага јединерге оморды тузаланар темигу берери.

6. Јастыра јок бичиш кижинин культуразынын база бир јаны деп ондоор ло бойынын тургускан эрмектеринин, текстин бичигенде, орфографиянын керекту ээжилериле тузаланып билери, токтој тужер темдектерин чын тургузары. Бичигенин шиндеп билери.

7. Тилдин единицаларыла иштеер уредулу иштин аайын билери, алган билгирлериле практический, коммуникатив задачалардын аайына чыгарга тузаланып билери.

8. Тилдин тос единицаларын ла темдектерин таныыр, оморды шиндеер, эрмек-куучыннын айлгазына келиштире тузаланып билери.

Ўренчиктер нени билип алары:

- куучын -эрмектин бөлүктөрүн (адалгыш, глагол, солума, тооломо, јарталгыш, кубулбас)
- мензинер адалгыштар ла олордын кубуларын; өс лө текши адалгыштарды: тооломолордын учурын билер; жүзүннин солумаларын; олордын учурын, глаголдордын жүзүндөрлө кубуларын.
- үренген орфограммаларлу текстти јастыра јогынан бичиктен эмезе кычырганы аайынча бичиирге; фонетика аайынча сөстөр ылгаарга;
- сөстөрдү бүдүмиле ылгаарга (тазыл, сөс бүдүрер, сос кубултар кожолта);
- сөсти куучын -эрмектин бөлүгиле ылгаарга;
- эрмекти бүдүмиле, члендериле ылгаарга;
- тургускан планла изложение бичиирге;
- јаан эмес чүмдемел бичиирге;
- куучын -эрмектин культуразынын ээжилерин буспай, бойынын сурагын, каруузын, быйанын, уткуул, кычыру сөсти чын тузаланып, айдып билерге;

Предметтин ондаайы.

Эске аладыс... (11ч) Эрмек - куучында керектү сөсөтөрлө тузаланып билери. Тексттин бүдүмдерин ылгаштырар, план тургузары, темазын јартап билери. Эрмек — эрмек-куучыннын единицазы, онын учуры, темдектери: шүүлтени чыгара айдат, сөстөр бой-бойыла колбожот. Эрмектеги учур согулта. Эрмек, сосколбу.

Эрмек (14ч) Амадузы јанынан эрмектердин бүдүмдери: јетирү эдер эрмек, суракту, јакару. айдылган үни јанынан: кыйгылу ла кыйгылу эмес. Эрмектин учында турар темдектер. Эрмекте кычыру сости табары. Төс лө эчени члендер. Укташ эчени члендер.

Чике - куучын эрмек (3ч) Чике - куучын эрмек деп ондомолло таныштырары. Турар аайы. Чике- куучын эрмекти канайда бичиир. Чике -куучын эрмекке схема тургузар.

Сөс (8ч) Состин лексика учуры. Сос не-немени адаары (номинатив учуры). Бир учурлу ла коп учурлу состор. Состин

чике ле кочуре учуры. Синонимдер, антонимдер. Лексика ажыра эбире не-неме, ар-буткендеги кубулталар керегинде билерин теренжидери. Су-алтай ла оско тилден кирген состор. Синонимдердин, антонимдердин созлигиле иштеери. Омоним состор. Бузулбас сосколбулар.

Сөс, сөстин бүдүми (10ч) Состин учурлу болуктери: тазыл, кожулталар. Тазылы јаныс сөстөр. Бичикте тазылы јаныс сөстөрдин сөзлигиле иштеер. Кожулталар. Сөс бүдүрер ле сөс кубултар кожулталар. Сөстин тазылы токтогон тунгак туйук үнгүр эжерине көчөри. Унду табыштар кату ла јымжак болоры. Сости табыш-таныктарла ылгаары (таныштырар). Узун унду табыштар. Элес унду табыштар.

Куучын-эрмектин бөлүктери (3 ч) Куучын-эрмектин бөлүктери сурактары, темдектери.

Адалгыш (14ч). Адалгыштын текши учуры ла сурактары. Өс лө текши адалгыштар. Адалгыш јаныс ла коп тоодо турары. Адалгыштар кубулткыштарла кубулары. Улантылу адалгышла эрмекте тузаланып билери. Мензинер адалгыштар. Орус тилден кирген адалгыштарды кубулткыштарла кубултары.

Јарталгыш (4ч) Јарталгыштар предметтердин темдектерин коргузери: өнин, кемин, бүдүмин, амтамын, јерин, кылык-јанын ла о.ө. Эрмек-куучында јарталгыштардын учуры. Јарталгыш адалгышла колбожоры. Учуры јуук, удура учурлу јаталгыштар.

Тооломо (2ч) Предметтин турган тоозын ла ээчий турган тоозын көргүзер тооломолорло таныжары. Тооломолорды адалгыштарла колбоштырып, эрмектер тургузары.

Солума (2ч) Јүзүннин солумалары. Эрмек-куучында јаныс ла көп тоодо турган адалгыштарды јүзүннин солумаларыла солуп билери.

Глагол (9ч) Глаголдын текши учуры: предметтердин эдилгелерин темдектеери. Глаголдын сурактары нени эдип јат? Нени этти? Нени эдер? Глаголдын өйлөри. Эрмек-куучында глаголдын учуры. Глагол ло адалгыштын колбожоры.

Кубулбас (4 ч) Кубулбас. Кубулбастын текши учуры. Кубулбасты глаголло колбоштырып билери. Эрмек-куучында кубулбастардын учуры; эрмекте кубулбастардын учурын јартап билери. Тексттен кубулбастарды таап, кандый сөслө колбошконын јартаарга таскадар.

Јыл туркуныны үренгенин катап көрөри (16ч)

IV. Алтай тилле тематикалык план.

№	Бөлүктүн темазы	Берилген чактар	ченелте диктанттар	изложение лер	чўмдемел иштер	проект
1	Эске алады, катап көрөдис.	11	1		1	
2	Эрмек	14	1	1		
3	Чике- куучын эрмек	3		1		
4	Сөс	8	1			
5	Сөстин бўдўми	10	1			
6	Куучын-эрмектин бөлүктери	3				
7	Адалгыш	14	2	1		
8	Жарталгыш	4			1	
9	Тооломо	2				
10	Солума	3		1		
11	Кубулбас	4	1			
12	Глагол	9	1		1	
13	Жыл туркунына уренгенин катап көрөри	16	1			1
	Бастыра:	102	9	4	3	1

IV. Календарно-тематический план

Урок- тын №	Бөлүктин ле уроктын темазы	Берилген частар	Уроктын өдөтөн өйи	
			Планла куни	өткүрилген күни
Эске алады, катап көрөдис...(11ч)				
1	Бистин эрмек-куучыныс ла тилис.	1	03.09.2025	
2	Текст. Тексттин планы.	1	05.09.2025	
3	Тексттин бүдүмдери.	1	06.09.2025	
4	Чүмдемел иш (Бичикте бүк 11, таскаду 15)	1	10.09.2025	
5	Жастыраларла иш. Эрмек.	1	12.09.2025	
6	Эрмектер кандый болот?	1	13.09.2025	
7	Кычыру сөс.	1	17.09.2025	
8	Эрмектин төс члендери.	1	19.09.2025	
9	Эрмектин эчени члендери.	1	20.09.2025	
10	Кениткен ле кенитпеген эрмектер.	1	24.09.2025	
11	Диктант "Эске алады" деп бөлүк аайынча (Приложение № 1)	1	26.09.2025	
Эрмек. (14ч)				
12	Жастыраларла иш. Эрмектин эчени члендери.	1	27.09.2025	
13	Жартаачы, айалга.	1	01.10.2025	
14	Толтыраачы.	1	03.10.2025	

15	Баштаачы ла толтыраачы.	1	04.10.2025	
16	Ўредў учурлу изложение (бичикте бўк 56, таскаду 115)	1	08.10.2025	
17	Јастыраларла иш. Сосколбу дегени не?	1	10.10.2025	
18	Укташ члендер.	1	11.10.2025	
19	Эрмекте укташ члендердин биригери.	1	15.10.2025	
20	Укташ члендў эрмектерде токтой тўжер темдектер	1	17.10.2025	
21	Диктант "Эрмек" деп тема аайынча (Приложение № 2)	1	18.10.2025	
22	Јастыраларла иш.	1	22.10.2025	
23	Тегин ле колболу эрмектер.	1	24.10.2025	
24	Колболу эрмекти тегин эрмектен ылгаштыары.	1	05.11.2025	
25	Бириктире кўрўри .	1	07.11.2025	
Чике- куучын эрмек (3ч.)				
26	Чике- куучын эрмек ле автордын состори.	1	08.11.2025	
27	Чике куучын- эрмекте токтой тужер темдектер.	1	12.11.2025	
28	Ўредў учурлу изложение (бўк 66 , таскаду 136)	1	14.11.2025	
Сўс (8 ч)				
29	Јастыраларла иш. Состин лексика учуры.	1	15.11.2025	
30	Чике ле кочуре учурлу состор.	1	19.11.2025	
31	Ўскў тилден кирген состор.	1	21.11.2025	
32	Эскирип калган состор.	1	22.11.2025	
33	Синонимдер. Антонимдер.	1	26.11.2025	
34	Бузулбас сосколбулар.	1	28.11.2025	
35	Диктант "Сўс" деп тема аайынча. (Приложение № 3)	1	29.11.2025	

36	Јастыраларла иш. «Сөс» деген тема аайынча такып көрөри.	1	03.12.2025	
Сөстин бұдұми (10ч)				
37	Состин учурлу болуктери.	1	05.12.2025	
38	Кожулталардын будумдери.	1	06.12.2025	
39	Состин кожулталарын чын бичиيري.	1	10.12.2025	
40	Сости будумиле ылгаары.	1	12.12.2025	
41	Колболу состор.	1	13.12.2025	
42	Колболу состорди чын бичиيري.	1	17.12.2025	
43	Эрин чойилер ундулерди состордо чын бичиيري.	1	19.12.2025	
44	Сөстин учуры, будуми керегинде билерин бириктире корори.	1	20.12.2025	
45	2 четверть учун бичиир ченелте диктант (Приложение № 4)	1	24.12.2025	
46	Јастыраларла иш. «Состин будуми» деген теманы такып корори.	1	26.12.2025	
Куучын-эрмектин бөлүктери (3 час)				
47	Куучын-эрмектин болуктери.	1	27.12.2025	
48	Танынанг учурлу ла болушчы учурлу куучын — эрмектин болуктери.	1	14.01.2026	
49	Кубулбас дегени не?	1	16.01.2026	
Адалгыш (14 час)				
50	Адалгыш-куучын эрмектин болуги.	1	17.01.2026	
51	Адалгыш кубулткыштарла кубулары.	1	21.01.2026	
52	Төзөөчи ле Көстөөчи кубулткыштар.	1	23.01.2026	
53	Ўредү учурлу изложение (бўк 138, таскаду 297)	1	24.01.2026	

54	Јастыраларла иш. Энчилеечи кубулткыш.	1	28.01.2026	
55	Береечи кубулткыш.	1	30.01.2026	
56	Өмөлөөчи кубулткыш.	1	31.01.2026	
57	Јерлеечи ле Чыгытту кубулткыштар.	1	04.02.2026	
58	Көчүрип бичири "Адалгыштын кубулткыштарла кубулары" деп тема аайынча (Приложение №5)	1	06.02.2026	
59	Орус тилден кирген адалгыштар кубулткыштарла кубулары.	1	07.02.2026	
60	Мензинер адалгыштар.	1	11.02.2026	
61	Мензинер адалгыштар кубулткыштарла кубулары.	1	13.02.2026	
62	Адалгыш керегинде бириктире корори.	1	14.02.2026	
63	Диктант "Адалгыш" деп тема аайынча (Приложение № 6)	1	18.02.2026	
64	Јастыраларла иш.		20.02.2026	
Јарталгыш (4 час)				
65	Јарталгыш.	1	21.02.2026	
66	Чындыйын коргузер јарталгыштар.	1	21.02.2026	
67	Чүмдемел иш (бүк 143, таскаду 308)	1	25.02.2026	
68	Јастыраларла иш. Бириктире корори.	1	27.02.2026	
Тооломо (2 час)				
69	Тооломо.	1	28.02.2026	
70	Предметтин турган тоозын ла ээчий тоозын көргүзер тооломолор.	1	04.03.2026	
Солума (3 час)				
71	Солума дегени не?	1	06.03.2026	

72	Јүзүннин солумалары кубулткыштарла кубулары.	1	07.03.2026	
73	Ченелте изложение (Приложение № 7)	1	11.03.2026	
Кубулбас (4 час)				
74	Јастыраларла иш. Кубулбас.	1	13.03.2026	
75	Кубулбастар глаголло колбожоры.	1	14.03.2026	
76	3 четверть учун ченелте диктант (Приложение № 8)	1	18.03.2026	
77	Јастыраларла иш. Кубулбастар глаголло колбожоры.	1	20.03.2026	
Глагол (9 час)				
78	Глагол.	1	25.03.2026	
79	Глаголдын өйлөри. Тургуза өй.	1	27.03.2026	
80	Өткөн өй.	1	08.04.2026	
81	Келер өй.	1	10.04.2026	
82	Јурук аайынча чүмдемел бичири (бүк 169 , таскаду 372)	1	11.04.2026	
83	Јастыраларла иш. Глаголдордын јузундерле кубулары.	1	15.04.2026	
84	Глагол керегинде бириктире корори	1	17.04.2026	
85	Диктант «Глагол" деп тема аайынча (Приложение № 9)	1	18.04.2026	
86	Јастыраларла иш	1	22.04.2026	
Јыл туркунына уренгенин катап корори (16ч)				
87	Эрмек.	1	24.04.2026	
88	Эрмектин тос члендери.	1	25.04.2026	
89	Эрмектин эчени члендери.	1	29.04.2026	
90	Текст.	1	02.05.2026	

91	Состин будуми.	1	06.05.2026	
92	Состин будуми. Чын бичилери.	1	08.05.2026	
93	Адалгыш.	1	13.05.2026	
94	Жарталгыш.	1	15.05.2026	
95	Солума.	1	16.05.2026	
96	Тооломо.	1	20.05.2026	
97	Кубулбас.	1	21.05.2026	
98	Ченелте диктант (Приложение № 10)	1	22.05.2026	
99	Жастыраларла иш.	1	23.05.2026	
100	Проект "Алтай жыл тоолош"	1	25.05.2026	
101	Проектти корыыры.	1	26.05.2026	
102	Урок - ойын" Кару алтай тилим"	1	27.05.2026	

Лист корректировки тематического плана

Дата проведения		Тема урока	Причина корректировки	Способ корректировки	Согласование с зам. директора по УВР
По плану	Фактически				

I четверть

"Эске алады.." деп тема аайынча

Диктант

Күн жердин үстин кызыдып баштады. Тенгериде булут жок. Күннин чогынын курчы коркыш. Агаштар ого та канайып күйбей турган? Мындый изүде печке керек жок. Теертпек таштын үстине ле быжа берер.

Мындый изүге тындулар канайып чыдажат? Эртең тура бартылдашкан бакалардын табыжы ын- шын болуп калды. Олор састын көөлмөгинен тосток көстөрүн чыгаргылап алган. Мындый жүрүм кандый макалу!

Мындый күнде чым ла отурганынан быжу неме жок. (62 сөс)

Грамматический жакылта

1. Эрмектин төс члендерин темдектегер:

1 вариант - 1-кы эрмек

2 вариант - 6-чы эрмек

2. Эрмекти толо ылгагар (текши жакылта)

Агаштардын бүри түргөн саргара берди.

"Эрмек" деп тема аайынча диктант

Баштапкы кар.

Түниле жааган кар эртен тура токтоп калды. Кечеги күрөн- сары жерди бүгүн таныбас. Кырлар, агаштар, жаландар жымжак ак торколо жабылып калган. Јаңыс ла суулар карарат. Олор тонорго јеткелек. Кар көөшпөк, јастын јуңындый јенил. Онын үстиле басканда, ол тонгон кардый чыкырабайт. Күн чыгып келерде, кардын үстинде сүреен көп јылдыстар мызылдажа берди. Ол мызылдаш кижинин көзин кылбыктырып ийет. Чибилер, тыттар ак неекей тонго оронып алган. Баштапкы карга балдар сүреен сүүндилер. Кар болчоктоп адыжарга кандый макалу! (73 сөс)

Грамматический јакылта.

1. Эрмекти члендериле ылгагар

1 вариант- Кырлар, агаштар, жаландар жымжак ак торколо жабылып калган.

2 вариант- Чибилер, тыттар ак неекей тонго оронып алган.

2. Экинчи эрмектен сөсколбулар чыгара бичигер. (текши јакылта)

3.Схемага келижер эрмек тургузып, бичип алыгар. Капсуга кандый укташ члендерле уурладыган эрмек бичип салыгар)

— — — — — , — — — — — , — — — — — ————— .

II четверть

"Сөс" деп тема аайынча диктант.

Бозу кабыраачы.

Бир катап мындый керек болгон. Кўски кўн жабызай берген ой болгон. Бозуларды кабырып жүрген Аткары жадыктын ўстинде жаныскан отурды. Удабас кышкы сооктор келер. Ол бойынын ўлтўрей берген кийимин көрўп, терен санааркай берди. Айландыра не болуп турганын ол көрбўй дў, укпай да отурган. Жаныс ла жанына келип отурган каргаа табыштанып ийерде, Аткары чочыган бойынча тура жүгўрди. Одордо бозулар жок эмитир. Бозулар уйларга кожулып калтыр. Уй саачылар көнўктўрлў шакпыражып турды. (69 сўс)

Грамматический жакылта

1. Антонимдер таап бичир:

1 вариант – соок-..., бийик-...

2 вариант - кыш-..., жабыс-...

2. Эрмекте карартылган сўсти синонимдери ле солып бичигер. (текши жакылта)

*Уй саачылар **көнўктўрлў** шакпыражып турды.*

3. Бузулбас сўсколбуларды табала, чыгара бичип алыгар.

Кўк теңери, таш жүрек, алтын колду, баштак бала, быштак сыгар, жаркынду кўн.

" Сөстин бүдүми" деп тема аайынча диктант (2 четв.учы)

Тырмак

Тырмак карды быжыл баштапкы катап көргөн. Оны жытап көрзө, жыт жок эмтир. Жалап ийерде, соогы коркышту. Тумчугунын бажынан не де чымчып ийгендий. Же ого анданып ойноорго кандый жымжак!

Ийдичек бойы шулмус. Кулактары сүп- сүүри. Көстори курч. араай баспас: јелер ле јелер. Ээзи оны тайгага кожо апарган. Онын сүүнгенин! Аркада таныш эмес жытта рдын көбизин! Баш айланар. Сескир тумчугы ары тырынг, бери тырынг. Ийдичек токынап болбой, үре салат. Ээзи мактайт: "Жакшы анчы болорын, је јаныс үрбе!"

Грамматический јакылта

1. Тазылы јаныс состор сананып, бичигер. Тазылын темдектегер.

1 вариант- жыт,

2 вариант - баш,

2. Бүдүмиле ылгагар.

Тумчугунын, кулактары, анчы, аркада.

III четверть

"Адалгыштын кубулткыштарла кубулары" деп тема аайынча көчүрип бичири.

Айу.

Айу жүзүн - башка жиилектер..., тазылдар..., конгыстар... азыранат. Ол мөт... сүүр тынду. Јер... үстинде эн күчтү тындулар... бирүзи. Онын колы... кирген ан - кушка суурылып чыгырга күч келижет.

Айу јайыла семирип алат. Кышкы ичегенди кар түшкелекте белетейт. Айу - ајарыйкай ан. Өскөј тындулар чаптыгын јетирбезин деп,ичеген... јанындагы изин булгај бazyп салат. Ичеген....тескеерлеп кирет. Кышкыда айу... курсак керек јок. Ол бойынын үс -јуузы... кыштап калат.

"Адалгыш" деп тема аайынча ченелте диктант

Төрөл јерим.

Јаркынду **күн** туулар бажынан көдүрилет. Соок эзин согот. Јаскы кей ару ла чанкыр. Ыраакта кырлар бажы **мөнкүлерге** буркеткен тургулайт. Карлу **туулардын** капчалдарыла ирбис јемзейт. Кайыр **кырларда** кайа текелер жүргүлейт.

Кырларды эбуре јаткан көлдөрдін тошторы кайылды. Кар алдынан кандык корунет. Таскылдар бажынын **тепсендери** кардан айрылды.

Јай келзе, мөнкүлерле кар кайылат. Мынан јаан суулар башталат. Кадын суу капчал кырларынан чыгып, јаландарды өдүп, тениске кирет. Тайганын суулары соок ло ару. Алтайымды мен сүүйдим!

Грамматический јакылта

1. Мензинер адалгыштарды чыгара бичийле, тоозын, кубулткыжын темдектегер.
2. Адалгыштардын кубулткыжын темдектегер.
3. Адалгышты ылгагар:
 - 1 вариант - Карлу **туулардын** капчалдарыла ирбис јемзейт.
 - 2 вариант - Кайыр **кырларда** кайа текелер жүргүлейт.

Ченелте изложение

Эки.

Ўредүчи төртинчи класска кирип келди. Кече озор сочинение бичиген. Дежурный тетрадьтарды ўлеп берди.

Кайлашев Амадунын кызыл - чоокыр бичимелинин учында јаан "эки" турды. Ўредүчи темдектерди журналга тургузып баштады. Амаду коштой отурган Нереге "ўч" деерге турганын айтты.

Нереге сўреен уйатту болды. Ол нөкөрин токтодорго тидинип болбоды. Ўредүчи Амадунын өбөкозин айтты. Амаду бир канча унчукпады. Онон ол урокто болбогон кижиде болуп сүмеленди, же дежурный тетрадьты партанын алдынан чыгарып берди.

Ўредүчи тетрадьты ачып көрди. Анда "экини" "учке" түзедип салтыр. Уулчак унчукпайт. Балдар ол жаар көргүлейт.
(80 сөс)

Текстти учурлу бөлүктөргө бөлири.

Кажы ла бөлүктү адаары.

Оңдаайы аайынча сурактарга каруу берери.

Орфография аайынча иш.

Изложениени бичири.

Јөмөлтө № 8

"Кубулбас" деп тема аайынча диктант (3 четв.учы)

Јаскы күндер.

Јаскы күндер кенетийин кубула берди.Тенери ойто бүркелди. Кобылардан соок салкын согот. Ол кунукчылду күүлейт. Кайындардын бүрчүктери жарыларга једип калтыр. Чабаса кайындар колдорынан бек тудуныжып алгандый билдирет. Олор јангыс аай јайканыжып турат. Салкынга аттардын јалдары, куйруктары јайылыжып турдылар. Аттар көп токтойт. Олор көк өлөңди үзүп аларга блаажадылар. Таандар кыранын ичиле баскылап турат.

Салкын там соой берди. Онон тынып баштады. Удабай јашкан кар јаай берди.

Грамматический јакылта

1. Текстте кубулбастарды таап темдектегер.

2. Эрмекти члендерилене ылгагар.

1 вариант - 1-кы эрмек

2 вариант - 4-чи эрмек

3. Куучын -эрмектин бөлүктери аайынча ылгагар.

1 вариант - **соок** салкын

2 вариант - **олор** турат

Жөмөлтө № 9

IV четверть

"Глагол" деп тема аайынча диктант

Сыргалу чечектер.

Жылдыстар бирден- экиден өчкилеп турган. Тозуул ой болгон.

Мен көндөй мылтыкту аннын мүүзи ошкош тазылда отурдым. Таадам боочыдагы таш манакайга барган. Кече энирде анда эликтер багыргылап турган. Мени таадам канча ла катап кожо алып жүргөн. Же мен бир де элик көрбөгөм. Бүгүн мен ончозын тындап, тым отурдым. Энирде туман жок болгон. Четтердин өзөгинен туман кодурилип чыгар.

Мынаар кыймыктанып ийдим. Бу ла алдымда турган кызыл чечек күйе берди ошкош. Батаа, мызылдап турар сыргалу чечек эмтир! Мындый жараш чечектерден көзим алып болбой отурдым. (82 сөс)

1. Глаголдорды ылгагар (морфологиялык):

1 вариант - болгон

2 вариант - чыгар

2. Глаголдорды жүзүндөрлө кубултыгар.

1 вариант - бичип жат (j.т.)

2 вариант - амырап јат (к.т.)

Јөмөлтө № 10

"Јыл туркунына үренгенин такып көрөри" - диктант

Алтайдын байы.

Кижн јүрүмннде эн ле тын Алтайын баалап, байлап, адазы кнре тооп, энези чнлеп сүүп јүрет. Ого мүргүп, онон алкыш сурап, ан- кужын, агаш - тажын кнчеейт. Керектү тужында ан - кужын андайт, эм -том өлөннн үзуп,тузаланып јүрет. Онын учун Алтайыста кажы ла кнжнннн үлүзи бар.

Үргүлјик Алтайын, үйе- үрени јуртайтан эрјнелү јернн байлап, чеберлеп јүрери јанду. Јажына мында јуртап,божогон кнйнннде мөнкүзнн артырат.

Учуры јокко ан- куш өлтүрбес. Агажын сындырбас, кеспес,үребес. Агын сууларын артатпас, керектүзнн Алтайынан сурап, алкыш - быйанду алар.

Грамматический јакылта

1. Колболу сөстөрди чыгара бчнп алыгар.

2. Укташ айдылаачыларлу эрмекти чыгара бичип алыгар.

3. Алтайын, жүрөт, керектүү - сөстөрдү куучын - эрмектин бөлүктөрү аайынча ылгагар.

**ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ**

СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП

Сертификат 151325621799860972593249704829105498913750279383

Владелец Байжигитов Айдар Владимирович

Действителен с 26.03.2025 по 26.03.2026